

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK HALK BİLİMİ ANA BİLİM DALI**

SARIKAMIŞ HAREKÂTI'NIN TOPLUMSAL BELLEKTEKİ İZDÜŞÜMLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Ferya ÇALIŞ ERSÖZ**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Fatma Ahsen TURAN**

Ankara/2007

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR CETVELİ	ix
GİRİŞ	1
1. SÖZLÜ TARİH.....	1
1.1. Sözlü Tarihin Tarihi.....	2
1.2. Sözlü Tarih ve Yazılı Tarih.....	2
1.3. Sözlü Tarih ve Bellek	3
1.4. Sözlü Tarih ve Kimlik	4
1.5.Sözlü Tarih ve Savaşlar.....	6
2. FOLKLORUN BELLEK ve SÖZLÜ TARİHLE İLİŞKİSİ	7
2.1. Folklor ve Bellek.....	7
2.2. Folklor ve Sözlü Tarih.....	9

I. BÖLÜM

1. SARIKAMIŞ HAREKÂTININ TOPLUMSAL BELLEKTEKİ İZDÜŞÜMLERİ

1.1. BELGELERLE SARIKAMIŞ HAREKÂTI	12
1.2. TOPLUM ANILARINI NASIL KORUR, KUŞAKTAN KUŞAĞA NASIL AKTARIR?.....	16
1.3. KİMİN BELLEĞİ?	17
1.4. SARIKAMIŞ HAREKÂTI'NIN UNUTULMASININ VE ANIMSANMASININ TOPLUMSAL BELLEK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	19
1.5. SARIKAMIŞ HAREKÂTI'NIN BELLEK ÇEŞİTLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ	20

II. BÖLÜM

2. ANMA TÖRENLERİ

2.1. SİMGESEL TEMSİL BİÇİMİ TÖRENLER ve TOPLUMSAL BELLEK . 29	
2.1.1.Anma Törenlerinin Kimlik Oluşturma ve Koruma İşlevi	30
2.2.YENİDEN CANLANDIRMA RETORİĞİ OLARAK SARIKAMIŞ	
 ŞEHİTLERİNİ ANMA TÖRENLERİ	31
2.2.1. Resmi Törenler ve Halk Törenleri	38
2.2.2. Sarıkamış Şehitlerini Anma Törenlerinin İcadı.....	40
2.2.3. Törenlerin Kanonlaşması ve Sarıkamış Şehitlerini Anma	
Törenleri.....	42
2.2.4. Ağbaba Şehitliğine Ziyaretler ve Ritüelin Tekerrürü.....	44

III. BÖLÜM

3. İLETİŞİMSEL BELLEK GÖSTERGELERİ TANIKLAR, ANLATILAR ve SARIKAMIŞ HAREKÂTI

3.1. BİREYLERİN ANLATTIKLARI TOPLUMSAL BELLEĞİ	
 YANSITIR MI?	46
3.2. SARIKAMIŞ HAREKÂTI'NIN GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE	
 TANIKLARI.....	52

IV. BÖLÜM

4.“HATIRLAYABİLİRSEN BİLİRSİN”İN SONUCU AĞITLAR BİR SARI KAMIŞ UĞRUNA DOKSAN BİN FİDAN KIRILDI

4.1. AĞITLARIN BELLEKLERDE YAŞAMA SEBEPLERİ	67
4.2. SÖZLÜ TARİHİN VE SÖZLÜ KÜLTÜRÜN AĞITLARDA ORTAYA	
 ÇIKIŞI	69

4.2.3.Sarıkamış Harekâtı Üzerine Söylenen Ağıtların Toplumsal Bellek Açısından İncelenmesi	73
4.2.3.1.Bellek: Bedel	81
4.2.3.2 Bellek: Mekân	81
4.2.3.3.Bellek: Yalvarış	82
4.2.3.4.Bellek: Sitem	82
4.2.3.5.Bellek: Başkaldırı, Protesto	82
4.2.3.6.Bellek: Geride Kalanlar	83
4.2.3.7.Bellek: Kızgınlık	84
4.2.3.8.Bellek: Şehitler	85

V. BÖLÜM

5. KÜLTÜREL BELLEK DESTEKLEYİCİLERİ EFSANELER, MEMORATLAR

5.1. EFSANELERİN OLUŞUMU, YAYILIMI, TARİHLE BAĞLANTISI.....	86
5.2. EFSANELERLE TARİH MİTOSA MI DÖNÜŞÜYOR?	88
5.3. SARIKAMIŞ HAREKÂTI VE ŞEHİTLERİ HAKKINDA ANLATILAN EFSANELER, MEMORATLAR	90

VI. BÖLÜM

6. HAFIZANIN TARLALARI MEKÂNLAR: ANITLAR, ŞEHİTLİKLER

6.1. ŞEHİTLİKLERİN HATIRLAMA KÜLTÜRÜNDEKİ MEKÂNSAL ÖNEMİ	104
6.1.1. Sarıkamış Şehitlikleri.....	108
6.1.1.1. Batı Kışla Şehitliği	108
6.1.1.2. Yukarı Sarıkamış Şehitliği (Sarıkamış Şehitliği) (Bkz: fotoğraf 19).....	108
6.1.1.3. Hamamlı Köyü Şehitliği	110
6.1.1.4. Bardız Geçidi Şehitliği (Bkz: fotoğraf 20)	110

6.1.1.5. Lalođlu Köyü Şehitliği.....	110
6.1.1.6. Allahuekber Şehitliği (Bkz: fotoğraf 21)	111
6.1.1.7. Yayıklı (Divik) Köyü Şehitliği	111
6.1.1.8. Turnagöl Şehitliği.....	111
6.1.1.9. Çermik Yayla (Kaynakyayla) Şehitliği	112
6.1.1.10. Yađbasan Köyü Şehitliği.....	112
6.1.1.11. Sarıkamış Büyük Ağbaba Şehitliği	112
6.1.1.12. Sarıkamış Akmezar Şehitliği	112
6.1.1.13. Sarıkamış Askerderesi Şehitliği.....	112
6.1.1.14. Sarıkamış Mescitli Köyü Deliktaş Mevkii Şehitliği.....	113
6.1.1.15. Sarıkamış İstasyon Mahallesi Şehitliği.....	113
6.1.1.16. Sarıkamış Batı Mahallesi Şehitliği	113
6.1.1.17. Sarıkamış Soğanlı Şehitliği.....	113
6.1.1.18. Allahuekber Dağı Şehitliği (Bkz: fotoğraf 18)	113
6.2. SÖZEL KÜLTÜREL DOKUDA ŞEHİTLİK ANLAYIŞI	114
6.2.1.Toplum Acılara (felaketlere, savaşlara...) Nasıl Dayanıyor?	115

VII. BÖLÜM

7. ELEKTRONİK KÜLTÜR ORTAMINDA TOPLUMSAL BELLEK

7.1. RİTÜEL BAĞDAŞIKLIĞIN İHTİŞAMLI DÖNÜŞÜ	119
7.2. İKİNCİL SÖZLÜ KÜLTÜRDE SARIKAMIŞ HAREKÂTI.....	124
7.2.1.Belgesellerde, Programlarda, Filmlerde ve Dizilerde Sarıkamış Harekâtı	125
7.2.2.Gazete ve Dergilerde Sarıkamış Harekâtı (Bkz fotoğraf: 26)	127
7.2.3.Albümlerde (Kaset, Cd) ve Kliplerde Sarıkamış Harekâtı	129